

Mihail Udroi

Sinteze de Drept penal

Partea generală

Volumul I

Ediția 2
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2021

Cuprins

Abrevieri.....	XI
----------------	----

Volumul I

Capitolul I. Aplicarea legii penale	1
Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp.....	2
§1. Principiul activității legii penale	2
§2. Principiul neretroactivității legii penale	11
§3. Extraactivitatea legii penale	11
Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu.....	72
§1. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României	72
§2. Aplicarea legii penale române faptelor săvârșite în afara teritoriului României.....	79
Capitolul II. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii	97
Secțiunea 1. Noțiunea. Structura trăsăturilor esențiale ale infracțiunii	97
Secțiunea a 2-a. Tipicitatea (prevederea faptei în legea penală)	101
§1. Noțiune.....	101
§2. Obiectul infracțiunii	102
§3. Subiecții infracțiunii.....	106
§4. Latura obiectivă.....	135
§5. Latura subiectivă.....	166
§6. Clasificări ale conținutului infracțiunii	199
Secțiunea a 3-a. Antijuridicitatea (fapta nu este justificată).....	201
Subsecțiunea 1. Noțiunea de antijuridicitate	201
Subsecțiunea a 2-a. Cauzele justificative	204
§1. Legitima apărare	204
§2. Starea de necesitate	221
§3. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	228
§4. Consimțământul persoanei vătămate.....	235
Secțiunea a 4-a. Imputabilitatea	243
Subsecțiunea 1. Noțiunea de imputabilitate	243
Subsecțiunea a 2-a. Cauze de neimputabilitate	245
§1. Constrângerea fizică.....	245
§2. Constrângerea morală	249
§3. Excesul neimputabil.....	256
§4. Minoritatea făptuitorului	263
§5. Iresponsabilitatea	266
§6. Intoxicația	273
§7. Eroarea	277
§8. Cazul fortuit	291

Capitolul III. Formele infracțiunii intenționate	300
Secțiunea 1. Acte de pregătire (preparatorii)	300
Secțiunea a 2-a. Tentativa	305
§1. Modalitățile tentativei	308
§2. Incriminarea și pedepsirea tentativei	318
§3. Cauze de nepedepsire a tentativei	322
Secțiunea a 3-a. Infracțiunea fapt consumat	332
Secțiunea a 4-a. Infracțiunea fapt epuizat	336
Capitolul IV. Unitatea de infracțiune	337
Secțiunea 1. Unitatea naturală	337
§1. Infracțiunea simplă	338
§2. Infracțiunea continuă	347
§3. Infracțiunea deviată	352
Secțiunea a 2-a. Unitatea legală de infracțiune	355
§1. Infracțiunea continuată	355
§2. Infracțiunea complexă	380
§3. Infracțiunea progresivă	390
§4. Infracțiunea de obicei	393
§5. Infracțiunea de simplă repetare	397
Capitolul V. Pluralitatea de infracțiuni	399
Secțiunea 1. Concursul de infracțiuni	400
§1. Condiții	401
§2. Formele concursului de infracțiuni	406
§3. Sancționarea concursului de infracțiuni	415
Secțiunea a 2-a. Recidiva	434
§1. Forme ale recidivei	434
§2. Recidiva în cazul persoanei fizice	436
§3. Recidiva în cazul persoanei juridice	466
§4. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de recidivă	473
§5. Reindividualizarea pedepsei pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă după înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii	474
Secțiunea a 3-a. Pluralitatea intermediară	476
§1. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei fizice	476
§2. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei juridice	484
§3. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de pluralitate intermediară	485
Capitolul VI. Pluralitatea de făptuitori	486
Secțiunea 1. Forme ale pluralității de făptuitori	486
Secțiunea a 2-a. Participația penală	490
§1. Felurile participației penale	491
§2. Autorul și participanții (participația penală proprie)	500
§3. Pedeapsa în cazul participanților	538
§4. Împiedicarea de către participant a săvârșirii infracțiunii	543

Capitolul VII. Pedepsele.....	547
Secțiunea 1. Pedepsele principale	548
§1. Detențiunea pe viață.....	549
§2. Închisoarea	552
§3. Amenda penală.....	556
Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare.....	578
§1. Pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice.....	578
§2. Pedepsele complementare aplicabile persoanei juridice	605
Secțiunea a 3-a. Pedepsele accesorie	621
§1. Noțiune. Condiții. Conținut.....	621
§2. Executarea pedepsei accesorii.....	625
Capitolul VIII. Individualizarea pedepselor	627
Secțiunea 1. Noțiune și forme de individualizare	627
Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor	629
§1. Noțiune. Criterii	629
§2. Circumstanțe atenuante și agravante	638
Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei. Individualizarea judiciară a pedepselor.....	689
§1. Renunțarea la aplicarea pedepsei	689
§2. Amânarea aplicării pedepsei	703
§3. Suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei	744
§4. Executarea pedepsei	791
§5. Liberarea condiționată.....	791
Capitolul IX. Măsurile de siguranță	826
Secțiunea 1. Reguli generale.....	826
Secțiunea a 2-a. Obligarea la tratament medical	829
§1. Noțiune. Condiții.....	829
§2. Conținut. Executare.....	831
§3. Durata.....	833
§4. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical.....	834
Secțiunea a 3-a. Internarea medicală.....	835
§1. Noțiune. Condiții.....	835
§2. Conținut. Executare.....	838
§3. Durata.....	840
§4. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale	840
Secțiunea a 4-a. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	841
§1. Noțiune. Condiții.....	841
§2. Conținut. Executare.....	843
§3. Durata.....	844
Secțiunea a 5-a. Confiscarea specială	845
§1. Noțiune. Condiții.....	845
§2. Conținut.....	851
§3. Executarea măsurii confiscării speciale	875

Secțiunea a 6-a. Confiscarea extinsă.....	881
§1. Noțiune.....	881
§2. Condiții	883
§2. Standardul de probă. Impedimente procedurale la aplicarea confiscării extinse	893
§3. Conținut. Executare.....	898
Capitolul X. Infractorii minori.....	899
Secțiunea 1. Regimul răspunderii penale a infractorilor minori	899
§1. Reguli generale. Limitele răspunderii penale a minorului	899
§2. Consecințele răspunderii penale a minorilor.....	902
§3. Referatul de evaluare.....	906
Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	908
§1. Reguli generale	908
§2. Stagiul de formare civică	911
§3. Supravegherea.....	913
§4. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	916
§5. Asistarea zilnică.....	918
§6. Obligații	921
§7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate....	927
Secțiunea a 3-a. Regimul măsurilor educative privative de libertate	932
§1. Reguli generale	932
§2. Internarea într-un centru educativ	933
§3. Internarea într-un centru de detenție	947
§4. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate.....	967
§5. Pluralitatea de infracțiuni comise în minorat și/sau majorat	969
§6. Descoperirea ulterioară a unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității	977
§7. Probleme referitoare la aplicarea legii penale în timp, în cazul infracțiunilor comise de minori.....	977
Capitolul XI. Cauze care înlătură răspunderea penală. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	982
Secțiunea 1. Cauze care înlătură răspunderea penală.....	982
§1. Amnistia	985
§2. Prescripția răspunderii penale	991
§3. Lipsa plângerii prealabile. Retragerea plângerii prealabile.....	1014
§4. Împăcarea.....	1028
§5. Încheierea unui acord de mediere.....	1033
Secțiunea a 2-a. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor.....	1035
§1. Grațierea.....	1035
§2. Prescripția executării pedepsei.....	1043
Secțiunea a 3-a. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	1053
§1. Reabilitarea	1053
Bibliografie generală	1083
Index	1089

Secțiunea a 6-a. Confiscarea extinsă.....	881
§1. Noțiune.....	881
§2. Condiții	883
§2. Standardul de probă. Impedimente procedurale la aplicarea confiscării extinse	893
§3. Conținut. Executare.....	898
Capitolul X. Infractorii minori	899
Secțiunea 1. Regimul răspunderii penale a infractorilor minori	899
§1. Reguli generale. Limitele răspunderii penale a minorului	899
§2. Consecințele răspunderii penale a minorilor	902
§3. Referatul de evaluare.....	906
Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	908
§1. Reguli generale	908
§2. Stagiul de formare civică	911
§3. Supravegherea	913
§4. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	916
§5. Asistarea zilnică	918
§6. Obligații	921
§7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate....	927
Secțiunea a 3-a. Regimul măsurilor educative privative de libertate	932
§1. Reguli generale	932
§2. Internarea într-un centru educativ	933
§3. Internarea într-un centru de detenție	947
§4. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate.....	967
§5. Pluralitatea de infracțiuni comise în minorat și/sau majorat	969
§6. Descoperirea ulterioară a unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității	977
§7. Probleme referitoare la aplicarea legii penale în timp, în cazul infracțiunilor comise de minori.....	977
Capitolul XI. Cauze care înlătură răspunderea penală. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	982
Secțiunea 1. Cauze care înlătură răspunderea penală.....	982
§1. Amnistia	985
§2. Prescripția răspunderii penale	991
§3. Lipsa plângerii prealabile. Retragerea plângerii prealabile	1014
§4. Împăcarea	1028
§5. Încheierea unui acord de mediere.....	1033
Secțiunea a 2-a. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor.....	1035
§1. Grațierea.....	1035
§2. Prescripția executării pedepsei	1043
Secțiunea a 3-a. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	1053
§1. Reabilitarea	1053
Bibliografie generală	1083
Index	1089

Capitolul I Aplicarea legii penale

În acest capitol urmează să fie prezentate modalitățile generale de aplicare temporală și spațială a normelor penale române.

1. Aplicarea în timp – se va analiza modalitatea de determinare a:

- a) datei săvârșirii infracțiunii atât cu referire la infracțiunile simple, cât și la cele cu durată de consumare;
- b) legii penale active;
- c) cazurilor în care se poate reține incidența dezincriminării, precum și a efectelor acesteia;
- d) legii penale mai favorabile în cursul procesului penal (urmărire penală și judecată) în cazul succesiunii de legi penale în timp cu evidențierea modalității de determinare globală (în ansamblu) a legii penale mai favorabile în scopul stabilirii tratamentului penal cel mai favorabil infractorului;
- e) ipotezelor de retroactivitate a legii penale noi sau de ultraactivitate a legii penale vechi în cursul procesului penal;
- f) efectelor aplicării legii penale mai favorabile intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești prin care s-a constatat comiterea unei infracțiuni.

Deopotrivă vor fi studiate soluțiile pronunțate de instanța supremă în dezlegarea unor chestiuni de drept, față de complexitatea ipotezelor de aplicare a legii penale în timp apărute după intrarea în vigoare a Codului penal.

2. Aplicarea legii penale în spațiu – se vor analiza ipotezele în care legea penală română nu poate fi aplicată unor infracțiuni comise pe teritoriul țării, cât și cazurile în care legea penală română poate fi aplicată și infracțiunilor comise integral sau parțial în afara teritoriului țării.

Aplicarea legii penale reprezintă acțiunea de a aplica (sau rezultatul acesteia) dispozițiile legii penale persoanelor care au încălcat aceste prevederi legale. Potrivit profesorului Vintilă Dongoroz, aplicarea legii penale reprezintă „convertirea eficienței juridice virtuale a normelor de drept în eficiență reală prin efectivă folosire a acestor norme la realizarea concretă a ordinii juridice. A aplica legea înseamnă, deci, a executa (a aduce la îndeplinire) normele de drept cuprinse în lege”¹.

¹ V. Dongoroz, Drept penal, reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 94.

Noul Cod penal (Legea nr. 286/2009, în continuare C.pen.) a reglementat *mai întâi principiile aplicării legii penale în timp*, acordându-le întâietate față de cele referitoare la aplicarea legii penale în spațiu, aliniindu-se astfel reglementărilor penale din majoritatea statelor Uniunii Europene.

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

§1. Principiul activității legii penale

- **principiul activității legii penale** este principiul potrivit căruia orice lege penală este activă, adică se aplică tuturor infracțiunilor săvârșite între momentul intrării în vigoare a legii și momentul ieșirii sale din vigoare (art. 3 C.pen.)¹; în același sens, art. 15 alin. (2) din Constituție prevede că *legea dispune numai pentru viitor*, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile;

- principiul activității legii penale decurge din principiul legalității incriminării (art. 1 C.pen.) și din cel al legalității sancțiunilor de drept penal (art. 2 C.pen.), precum și din interpretarea art. 7 parag. 1 din Convenția europeană (care are caracter direct aplicabil în dreptul intern);

- aplicarea art. 3 C.pen. presupune că la data comiterii faptei aceasta era prevăzută ca infracțiune de o lege penală în vigoare care nu a suferit modificări până la soluționarea definitivă a cauzei;

- în situația în care legiuitorul decide ca prin legea nouă să incrimineze unele forme de ilicit nepenale (*incriminatio ex novo*), legea nouă se va aplica numai pentru viitor în baza principiului activității (de pildă, vătămarea fătului în timpul nașterii care a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, nu era incriminată în Codul penal din 1969 ca infracțiune contra persoanei, fiind însă prevăzută ca infracțiune în art. 202 alin. (2) C.pen.; această nouă infracțiune se va aplica numai faptelor comise după intrarea în vigoare a Codului penal potrivit principiului activității legii penale);

- în principiu, legea penală nu este nici retroactivă (*neretroactivitatea legii penale*), adică nu se aplică faptelor comise înainte de intrarea sa în vigoare, și nici ultraactivă (*nonultraactivitatea legii penale*)², adică nu se aplică faptelor săvârșite cât timp era în vigoare, dar urmărite sau judecate după ieșirea sa din vigoare; de la acest principiu pot exista și unele excepții (de pildă, aplicarea retroactivă sau ultraactivă a legii penale mai favorabile);

- pentru aplicarea legii penale în temeiul principiului activității prezintă importanță stabilirea datei săvârșirii infracțiunii, precum și a legii în vigoare la această dată.

¹ Dispozițiile art. 3 C.pen. sunt identice cu cele cuprinse în art. 10 C.pen. din 1969.

² În doctrină (G. Antoniu, Aplicarea legii penale în timp și spațiu, în R.D.P. nr. 4/2001, p. 24) s-a arătat că ultraactivitatea este posibilă numai într-o formă improprie, în cazul în care legea veche continuă să se aplice, dar numai cu privire la faptele comise înainte de ieșirea ei din vigoare.

1.1. Data săvârșirii infracțiunii

- în cazul **infracțiunilor simple** data săvârșirii se analizează prin raportare la **momentul comiterii faptei de autor**, neprezentând importanță data când au fost efectuate actele de instigare sau complicitate; astfel, în cazul infracțiunilor comise, se va aplica legea de la data la care a fost comisă acțiunea infracțională, în vreme ce în cazul infracțiunilor omise se va aplica legea în vigoare la data care făptuitorul trebuia să acționeze potrivit obligațiilor legale sau convenționale pe care acesta le avea;

- prin **decizia nr. 5/RIL/2019** instanța supremă a considerat că în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp prin data săvârșirii infracțiunii se înțelege **momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit**;

- față de caracterul indivizibil al **infracțiunilor complexe**, acestea vor fi supuse legii în vigoare **la momentul consumării lor**;

- în cazul **infracțiunii continue, continuate sau de obicei, în funcție de momentul epuizării**¹ se determină: legea penală aplicabilă (legea în vigoare la momentul epuizării), momentul de început al prescripției răspunderii penale, incidența unei legi de amnistie sau de grațiere antecondamnatorii; totuși, având în vedere jurisprudența Curții Europene², în cazul infracțiunilor continue sau continuate incriminate pentru prima oară de către legea nouă (spre exemplu, infracțiunea de violare a vieții private, prevăzută de art. 226 C.pen.) a căror executare a început anterior intrării în vigoare a Codului penal și s-a epuizat sub legea nouă, instanța va avea în vedere la pronunțarea soluției de condamnare/renunțare la aplicarea pedepsei/amânarea aplicării pedepsei numai actele săvârșite după intrarea în vigoare a Codului penal³. Dacă aceeași faptă continuă sau continuată este incriminată atât de vechiul, cât și de noul Cod, instanțele pot aplica întregii activități infracționale epuizate sub legea nouă dispozițiile actualului Cod penal, chiar dacă acesta din urmă prevede limite de pedeapsă mai ridicate⁴;

- în cazul **infracțiunii progresive** legea aplicabilă este cea în vigoare **la momentul comiterii activității (acțiunii sau inacțiunii) infracționale (data consumării)**, iar nu cea de la momentul producerii rezultatului mai grav (epuizării).

1.2. Intrarea în vigoare a legii penale

- **legile se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării** (termen calculat pe zile calendaristice, care începe la data publicării

¹ Momentul epuizării în cazul infracțiunii continue va fi cel al încetării acțiunii/inacțiunii infracționale, în vreme ce, în ipoteza infracțiunii continuate, va fi cel al comiterii ultimei acțiuni/inacțiuni în baza aceleiași rezoluții infracționale.

² CtEDO, hotărârea din 21 ianuarie 2003, în cauza *Veeber c. Estoniei* (nr. 2), parag. 31.

³ O soluție similară se poate reține și atunci când o parte dintre acțiunile sau inacțiunile prevăzute de legea penală și comise la diferite intervale de timp în baza aceleiași rezoluții infracționale au fost comise înainte de împlinirea vârstei de 14 ani. Aceste acțiuni sau inacțiuni nu vor putea fi avute în vedere în conținutul unității de infracțiune (continuată), deoarece față de fiecare dintre acestea este incidentă cauza de neimputabilitate a minorității.

⁴ CtEDO, hotărârea din 18 aprilie 2013, în cauza *Rohlena c. Republicii Cehe*, parag. 37.

în Monitorul Oficial al României și expiră la ora 24:00 a celei de-a treia zi de la publicare; de exemplu, o lege publicată pe data de 3 aprilie 2017 va intra în vigoare pe 6 aprilie 2017, ora 00:00) sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei (*vocatio legis*);

- **spre deosebire de legi, în principiu, ordonanțele de urgență ale Guvernului intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, sub condiția depunerii lor prealabile la Camera Parlamentului competentă să fie sesizată**¹; astfel, în cazul în care ordonanța de urgență a Guvernului este mai întâi publicată în Monitorul Oficial, iar apoi a fost depusă la camera Parlamentului competentă, data intrării în vigoare va fi **data depunerii** actului normativ la Parlament. Dacă anterior publicării ordonanței de urgență a Guvernului în Monitorul Oficial actul normativ a fost depus la Parlament, data intrării în vigoare va fi **data publicării**; în această privință prin DCC nr. 28/2013 s-a arătat că: „pentru a intra în vigoare, deci pentru a produce efecte juridice, ordonanța de urgență trebuie să îndeplinească anumite condiții, respectiv să fie depusă la Camera competentă să fie sesizată, pentru a fi dezbătută în procedură de urgență, și să fie publicată în Monitorul Oficial al României. În situația în care Senatul și Camera Deputaților nu se află în sesiune, *se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere*. Ca atare, depunerea ordonanței de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea acesteia **sunt două etape succesive** (s.n., M.U.) în procesul normativ. În ce privește intrarea în vigoare „la data publicării în Monitorul Oficial al României” (text legal) și „după publicarea în Monitorul Oficial al României” (text constituțional), ambele expresii au aceeași semnificație: ordonanța de urgență intră în vigoare în ziua în care este publicată. Această zi indică atât data intrării în vigoare a ordonanței, cât și data de la care începe aplicarea acesteia. (...) De asemenea, din coroborarea dispozițiilor constituționale ale art. 115 alin. (5) cu cele ale art. 108 alin. (4), precum și din principiul *nemo consetur legem ignorare*, se desprinde ideea că ordonanțele de urgență nu pot intra în vigoare înainte de a fi publicate în Monitorul Oficial al României. Principiul *nemo consetur legem ignorare* constituie o prezumție a cunoașterii legii, care trebuie înțeleasă în aplicarea sa concretă de la caz la caz și nu la modul general, deoarece el exprimă obligația oricărei persoane de a cunoaște legea, ceea ce presupune însă ca acea lege să existe la momentul săvârșirii faptei. Așadar, data publicării are relevanță asupra momentului intrării în vigoare a actului normativ, în timp ce data aplicării efective a actului normativ constituie atributul autorității judecătorești, care va aplica principiul *nemo consetur legem ignorare* coroborat cu principiul *mitior lex* la speța dedusă judecării”;

- **ca excepție**, este posibil ca ordonanța de urgență a Guvernului să conțină o dată ulterioară celei publicării în Monitorul Oficial ca dată de intrare în vigoare, caz în care va intra în vigoare la data indicată explicit; tot astfel, legiuitorul delegat poate stabili ca ordonanța de urgență a Guvernului să intre în vigoare într-un anumit termen de la publicare, caz în care termenul va fi calculat *pe zile calendaristice*, care va

¹ A se vedea art. 12 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată (M.Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010). Legea a fost modificată ulterior prin Legea nr. 29/2011.

începe să curgă la data publicării ordonanței de urgență a Guvernului în Monitorul Oficial al României și va expira la ora 24:00 a ultimei zile a termenului;

- în privința **legilor de amnistie sau grațiere**, în doctrină¹ s-a arătat că, întrucât în conținutul lor aceste acte normative sunt acte de clemență, legiuitorul va trebui să *arată explicit* data până la care devine incidentă clemența, dată care în mod obligatoriu trebuie să fie anterioară publicării în Monitorul Oficial și să privească momentul săvârșirii faptelor susceptibile de clemență; în plus, având în vedere dispozițiile art. 7 din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, republicată² care instituie cerința existenței unei dezbateri publice cu privire la proiectul de lege vizând amnistia sau grațierea, este important ca data până la care devine incidentă clemența să fie anterioară datei aducerii proiectului de lege la cunoștința publicului; tot astfel, în cazul în care inițiativa legislativă aparține parlamentarilor, data până la care devine incidentă clemența să fie anterioară datei înregistrării propunerii legislative și publicării stadiului procesului legislativ;

- până la momentul intrării în vigoare a legii publicate în Monitorul Oficial, aceasta nu produce niciun efect juridic, neputând fi avută în vedere la stabilirea legii penale mai favorabile;

- după intrarea în vigoare a unei legi poate interveni, pe durata existenței acesteia, modificarea, completarea, abrogarea, republicarea, suspendarea denumite de art. 58 din Legea nr. 24/2000, republicată, *evenimente legislative*³. Evenimentele legislative pot fi

¹ G. Antoniu, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 292.

² Conform art. 7 alin. (1)-(4) din Legea nr. 52/2003, republicată: „(1) În cadrul procedurilor de elaborare a proiectelor de acte normative autoritatea administrației publice are obligația să publice un anunț referitor la această acțiune în site-ul propriu, să-l afișeze la sediul propriu, într-un spațiu accesibil publicului, și să-l transmită către mass-media centrală sau locală, după caz (s.n., M.U.). Autoritatea administrației publice va transmite proiectele de acte normative tuturor persoanelor care au depus o cerere pentru primirea acestor informații. (2) Anunțul referitor la elaborarea unui proiect de act normativ va fi adus la cunoștința publicului, în condițiile alin. (1), cu cel puțin 30 de zile lucrătoare înainte de supunerea spre avizare de către autoritățile publice. (...) (4) La publicarea anunțului, autoritatea administrației publice va stabili o perioadă de cel puțin 10 zile calendaristice pentru proiectele de acte normative prevăzute la alin. (2), pentru a primi în scris propuneri, sugestii sau opinii cu privire la proiectul de act normativ supus dezbaterii publice”.

³ Relevante în acest sens sunt art. 59-62 din Legea nr. 24/2000, republicată. Astfel, art. 59 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „(1) *Modificarea unui act normativ* (s.n., M.U.) constă în schimbarea expresă a textului unora sau mai multor articole ori alineate ale acestuia și în redarea lor într-o nouă formulare. (2) Pentru exprimarea normativă a intenției de modificare a unui act normativ se nominalizează expres textul vizat, cu toate elementele de identificare necesare, iar dispoziția propriu-zisă se formulează utilizându-se sintagma «se modifică și va avea următorul cuprins:», urmată de redarea noului text. (3) Procedul de a se menționa generic, în finalul unui act normativ, că un alt act normativ conex sau texte din acel act «se modifică corespunzător» trebuie evitat. De asemenea, nu se utilizează, pentru a exprima o modificare, redarea doar a unor fragmente ori sintagme dintr-un text. Modificarea trebuie să cuprindă în întregime textul vizat, cuprins în articol, alineat sau în elementul marcat al unei enumerări”.

Art. 60 din Legea nr. 24/2000, republicată, prevede: „(1) *Completarea actului normativ* (s.n., M.U.) constă în introducerea unor dispoziții noi, cuprinzând soluții legislative și ipoteze

Mihail Udroi

Sinteze de Drept penal
Partea generală
Volumul II

Ediția 2
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2021

Cuprins

Abrevieri.....	XI
-----------------------	-----------

Volumul I

Capitolul I. Aplicarea legii penale.....	1
Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp.....	2
§1. Principiul activității legii penale	2
§2. Principiul neretroactivității legii penale	11
§3. Extraactivitatea legii penale	11
Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu.....	72
§1. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României	72
§2. Aplicarea legii penale române faptelor săvârșite în afara teritoriului României.....	79
Capitolul II. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii	97
Secțiunea 1. Noțiunea. Structura trăsăturilor esențiale ale infracțiunii	97
Secțiunea a 2-a. Tipicitatea (prevederea faptei în legea penală)	101
§1. Noțiune.....	101
§2. Obiectul infracțiunii	102
§3. Subiecții infracțiunii.....	106
§4. Latura obiectivă.....	135
§5. Latura subiectivă	166
§6. Clasificări ale conținutului infracțiunii	199
Secțiunea a 3-a. Antijuridicitatea (fapta nu este justificată).....	201
Subsecțiunea 1. Noțiunea de antijuridicitate	201
Subsecțiunea a 2-a. Cauzele justificative	204
§1. Legitima apărare	204
§2. Starea de necesitate	221
§3. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	228
§4. Consimțământul persoanei vătămate.....	235
Secțiunea a 4-a. Imputabilitatea	243
Subsecțiunea 1. Noțiunea de imputabilitate	243
Subsecțiunea a 2-a. Cauze de neimputabilitate	245
§1. Constrângerea fizică.....	245
§2. Constrângerea morală	249
§3. Excesul neimputabil.....	256
§4. Minoritatea făptuitorului	263
§5. Iresponsabilitatea	266
§6. Intoxicația	273
§7. Eroarea	277
§8. Cazul fortuit	291

Capitolul III. Formele infracțiunii intenționate	300
Secțiunea 1. Acte de pregătire (preparatorii)	300
Secțiunea a 2-a. Tentativa	305
§1. Modalitățile tentativei	308
§2. Incriminarea și pedepsirea tentativei	318
§3. Cauze de nepedepsire a tentativei	322
Secțiunea a 3-a. Infracțiunea fapt consumat	332
Secțiunea a 4-a. Infracțiunea fapt epuizat	336
Capitolul IV. Unitatea de infracțiune	337
Secțiunea 1. Unitatea naturală	337
§1. Infracțiunea simplă	338
§2. Infracțiunea continuă	347
§3. Infracțiunea deviată	352
Secțiunea a 2-a. Unitatea legală de infracțiune	355
§1. Infracțiunea continuată	355
§2. Infracțiunea complexă	380
§3. Infracțiunea progresivă	390
§4. Infracțiunea de obicei	393
§5. Infracțiunea de simplă repetare	397
Capitolul V. Pluralitatea de infracțiuni	399
Secțiunea 1. Concursul de infracțiuni	400
§1. Condiții	401
§2. Formele concursului de infracțiuni	406
§3. Sancționarea concursului de infracțiuni	415
Secțiunea a 2-a. Recidiva	434
§1. Forme ale recidivei	434
§2. Recidiva în cazul persoanei fizice	436
§3. Recidiva în cazul persoanei juridice	466
§4. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de recidivă	473
§5. Reindividualizarea pedepsei pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă după înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii	474
Secțiunea a 3-a. Pluralitatea intermediară	476
§1. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei fizice	476
§2. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei juridice	484
§3. Reindividualizarea pedepsei în cazul descoperirii ulterioare a stării de pluralitate intermediară	485
Capitolul VI. Pluralitatea de făptuitori	486
Secțiunea 1. Forme ale pluralității de făptuitori	486
Secțiunea a 2-a. Participația penală	490
§1. Felurile participației penale	491
§2. Autorul și participanții (participația penală proprie)	500
§3. Pedeapsa în cazul participanților	538
§4. Împiedicarea de către participant a săvârșirii infracțiunii	543

Capitolul VII. Pedepsele.....	547
Secțiunea 1. Pedepsele principale	548
§1. Detențiunea pe viață.....	549
§2. Închisoarea	552
§3. Amenda penală.....	556
Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare.....	578
§1. Pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice.....	578
§2. Pedepsele complementare aplicabile persoanei juridice	605
Secțiunea a 3-a. Pedepsele accesorie	621
§1. Noțiune. Condiții. Conținut.....	621
§2. Executarea pedepsei accesorii.....	625
Capitolul VIII. Individualizarea pedepselor	627
Secțiunea 1. Noțiune și forme de individualizare	627
Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor	629
§1. Noțiune. Criterii	629
§2. Circumstanțe atenuante și agravante	638
Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei. Individualizarea judiciară a pedepselor.....	689
§1. Renunțarea la aplicarea pedepsei	689
§2. Amânarea aplicării pedepsei	703
§3. Suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei	744
§4. Executarea pedepsei.....	791
§5. Liberarea condiționată.....	791
Capitolul IX. Măsurile de siguranță	826
Secțiunea 1. Reguli generale.....	826
Secțiunea a 2-a. Obligarea la tratament medical	829
§1. Noțiune. Condiții.....	829
§2. Conținut. Executare.....	831
§3. Durata.....	833
§4. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical.....	834
Secțiunea a 3-a. Internarea medicală.....	835
§1. Noțiune. Condiții.....	835
§2. Conținut. Executare.....	838
§3. Durata.....	840
§4. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale	840
Secțiunea a 4-a. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	841
§1. Noțiune. Condiții.....	841
§2. Conținut. Executare.....	843
§3. Durata.....	844
Secțiunea a 5-a. Confiscarea specială	845
§1. Noțiune. Condiții.....	845
§2. Conținut.....	851
§3. Executarea măsurii confiscării speciale	875

Secțiunea a 6-a. Confiscarea extinsă.....	881
§1. Noțiune.....	881
§2. Condiții	883
§2. Standardul de probă. Impedimente procedurale la aplicarea confiscării extinse	893
§3. Conținut. Executare.....	898
Capitolul X. Infractorii minori.....	899
Secțiunea 1. Regimul răspunderii penale a infractorilor minori	899
§1. Reguli generale. Limitele răspunderii penale a minorului	899
§2. Consecințele răspunderii penale a minorilor.....	902
§3. Referatul de evaluare.....	906
Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	908
§1. Reguli generale	908
§2. Stagiul de formare civică	911
§3. Supravegherea.....	913
§4. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	916
§5. Asistarea zilnică	918
§6. Obligații	921
§7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate.....	927
Secțiunea a 3-a. Regimul măsurilor educative privative de libertate	932
§1. Reguli generale	932
§2. Internarea într-un centru educativ	933
§3. Internarea într-un centru de detenție	947
§4. Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate.....	967
§5. Pluralitatea de infracțiuni comise în minorat și/sau majorat	969
§6. Descoperirea ulterioară a unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității	977
§7. Probleme referitoare la aplicarea legii penale în timp, în cazul infracțiunilor comise de minori.....	977
Capitolul XI. Cauze care înlătură răspunderea penală. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	982
Secțiunea 1. Cauze care înlătură răspunderea penală.....	982
§1. Amnistia	985
§2. Prescripția răspunderii penale	991
§3. Lipsa plângerii prealabile. Retragerea plângerii prealabile	1014
§4. Împăcarea.....	1028
§5. Încheierea unui acord de mediere.....	1033
Secțiunea a 2-a. Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepselor.....	1035
§1. Grațierea.....	1035
§2. Prescripția executării pedepsei	1043
Secțiunea a 3-a. Cauze care înlătură consecințele condamnării.....	1053
§1. Reabilitarea	1053
Bibliografie generală	1083
Index	1089

Capitolul VII Pedepsele

Sunt sancțiuni de drept penal numai pedepsele, măsurile educative și măsurile de siguranță (art. 2 C.pen.).

În cadrul acestui capitol vor fi analizate pedepsele principale, complementare și accesorii care pot fi aplicate infractorului persoană fizică, precum și pedepsele principale și complementare care pot fi aplicate infractorului persoană juridică.

În privința pedepselor principale se vor avea în vedere limitele acestora, modalitatea de individualizare și de punere în executare.

Deopotrivă, vor fi prezentate atât cazurile și condițiile în care pot fi stabilite pedepse complementare și accesorii, precum și modalitatea de punere în executare a acestora.

- pedepsele sunt sancțiuni de drept penal prevăzute de lege în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni;

- pedeapsa este sancțiunea aplicată de instanța de judecată inculpatului care a săvârșit o infracțiune după majorat; este pronunțată în numele și în scopul apărării interesului public (al societății);

- scopul pedepsei este finalitatea urmărită prin aplicarea pedepsei, respectiv prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni¹; deopotrivă, trebuie avut în vedere și că prin

¹ În doctrină (C. Bulai, B. Bulai, Manual de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 286) s-a arătat că *pedepsele*: „sunt măsuri de constrângere cu caracter afflictiv ce se aplică infractorilor și sunt cele mai grele sancțiuni, putând viza persoana acestora și atributele ei esențiale cum ar fi: viața, libertatea, bunurile, drepturile cetățenești. Scopul lor este apărarea societății împotriva infracțiunilor și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, atât de cei cărora li se aplică, cât și de către alte persoane. Sunt singurele sancțiuni represive sau sancțiuni penale destinate să curme activitatea infracțională și să determine schimbarea mentalității antisociale a infractorului, printr-o acțiune modelatoare, în același timp, coercitivă și educativă, pe care o exercită asupra acestuia”. Alți autori (F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p. 281) au apreciat că pedeapsa este „o măsură coercitivă, utilizată de stat împotriva celor care sunt găsiți vinovați de comiterea unor infracțiuni și care constă în privarea sau restrângerea exercițiului unor drepturi, în scopul reeducării persoanelor în cauză și prevenirii săvârșirii altor infracțiuni în viitor”.

În ceea ce privește scopul pedepsei, în literatura de specialitate (T. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, G. Dăringă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, op. cit., p. 384-385) s-a arătat că: „pentru ca o pedeapsă să fie eficace și să-și atingă atât scopul imediat, cât și pe cel mediat, este necesar să întrunească anumite condiții, și anume: a) să fie personală, adică să fie suportată numai de cel vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, neexistând răspundere penală pentru fapta penală a altuia; b) să fie adaptabilă, adică să poată fi proporțională în raport de gradul de pericol social al faptei săvârșite de persoana infracto-

aplicarea pedepsei se urmărește protecția societății nu numai prin raportare la momentul rămânării definitive a hotărârii prin care este aplicată/stabilită pedeapsa, ci și în viitor, după expirarea termenului de supraveghere, ori la momentul liberării condiționate sau al executării integrale a pedepsei; nu trebuie omis nici faptul că studiile criminologice relevă faptul că posibilitatea de recidivă este direct proporțională cu durata pedepsei aplicate, astfel că, de regulă, pedepsele de o severitate ridicată sunt legate de revenirea condamnatului în câmpul infracțional ulterior eliberării; tot astfel, pedepsele de o severitate ridicată nu sunt apte să conducă la reducerea fenomenului infracțional, un efect mult mai eficient avându-l „costurile” ridicate pe care comiterea unei infracțiuni le implică prin raportare la „beneficiile” pe care infractorul le are din comiterea faptei.

Secțiunea 1. Pedepsele principale

- *pedeapsa principală* este pedeapsa prevăzută de lege, cu titlu principal, ce poate fi aplicată singură, independent de aplicarea altor pedepse;

rului și de împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală; c) să fie aflictivă și moralizatoare, adică prin executarea pedepsei să nu se urmărească crearea de suferințe fizice sau înjosirea demnității umane, ci numai îndreptarea și reeducarea infractorului; d) să fie egală pentru toți; e) să fie legală, adică să fie stabilită prin lege spre a se evita arbitrarul judecătoresc”.

Referitor la funcțiile pedepsei, în doctrină (F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p. 281) s-a reținut: 1. *funcția retributivă* (legată de caracterul aflictiv al pedepsei și care impune proporționalitatea pedepsei cu gravitatea infracțiunii comise, caracterul determinat, personal și inderogabil al pedepsei); 2. *funcția de intimidare* (legată de însăși existența normei penale, care prevede nu doar conduita cerută subiectului, dar și sancțiunea incidentă în cazul adoptării unei conduite contrare) și 3. *funcția de reeducare a infractorului* (corolar al funcției retributive, urmărind ca prin executarea pedepsei impuse de instanță în considerarea săvârșirii unei infracțiuni, persoana în cauză să fie „transformată”).

În literatura juridică (Șt. Daneș, V. Papadopol, op. cit., p. 40) s-a mai arătat că „infractorul nu este pedepsit pentru ca răul pe care l-a cauzat să-și găsească o compensație în suportarea unei suferințe, pentru a ispăși suferința pricinuită – căci o asemenea răzbunare legalizată ar fi un act gratuit și inutil, ci pentru ca societatea și valorile ei fundamentale să-și găsească o cât mai adecvată ocrotire”.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 254/2013: „(1) Scopul executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. (2) Prin executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se urmărește formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de conviețuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate a deținuților sau persoanelor internate” (s.n., M.U.). Tot astfel, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal prevede că prin reglementarea executării pedepselor neprivative de libertate (amenda) se urmărește asigurarea echilibrului între protecția societății prin menținerea ordinii de drept, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, și menținerea în comunitate a persoanei care a comis una sau mai multe fapte prevăzute de legea penală [acest din urmă scop reiese din reglementările europene în domeniu (de exemplu, cu Recomandarea Consiliului Europei Rec. (92) 16 privind Regulile Europene în domeniul sancțiunilor și măsurilor comunitare sau cu Recomandarea Consiliului Europei Rec. (2010)1 privind Regulile Europene în domeniul probațiunii)].

- pe de o parte, Codul penal definește fiecare pedeapsă principală, iar, pe de altă parte, elimină prevederile ce constituie obiectul Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal referitoare la regimul general al executării pedepselor, regimul de detenție, ori cele privind regimul de muncă¹;

- *pedepsele principale aplicabile persoanei fizice* sunt: detențiunea pe viață, închisoarea de la 15 zile la 30 de ani și amenda (art. 53 C.pen.);

- *pedeapsa principală aplicabilă persoanei juridice* este amenda penală [art. 136 alin. (2) C.pen.].

§1. Detențiunea pe viață

- detențiunea pe viață constă în privarea de libertate pe durată nedeterminată și se execută potrivit legii privind executarea pedepselor (art. 56 C.pen.);

- este reglementată ca pedeapsă principală pentru infracțiunile de o gravitate extrem de ridicată;

- detențiunea pe viață *nu se aplică* infractorului minor, care va fi sancționat numai cu măsuri educative, privative sau neprivative de libertate;

- poate fi prevăzută de lege ca *pedeapsă unică* [de exemplu, în cazul infracțiunii de genocid, prevăzută de art. 438 alin. (2) C.pen.] sau *alternativ cu pedeapsa închisorii* (de pildă, în cazul omorului calificat, prevăzut de art. 189 C.pen.); în acest ultim caz, instanța de judecată în procesul de individualizare judiciară a pedepsei, poate să stabilească, în funcție de criteriile prevăzute de art. 74 C.pen., fie pedeapsa închisorii, fie pedeapsa detențiunii pe viață;

Curtea constată că alegerea pedepsei principale a detențiunii pe viață pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat în circumstanța agravantă a comiterii acestuia după ce, anterior, inculpata a mai săvârșit o infracțiune de omor rămasă în formă tentată, răspunde unei complete evaluări a criteriilor de individualizare statuate de art.74 C.pen. referitoare la gravitatea deosebită a faptei și la pericolozitatea socială a inculpatei. **Cu privire la gravitatea faptei**, probele administrate au relevat că, în ziua de 12.12.2017, în jurul orei 15:35, în timp ce se afla pe peronul stației de metrou Costin Georgian a împins-o pe C.A.A., în mod repetat și cu putere, în afara liniei de siguranță a peronului, chiar înainte de intrarea trenului în stație și numai aptitudinile fizice deosebite ale potențialei victime au împiedicat un rezultat letal. În același mod, în aceeași zi, în jurul orei 19:54, în timp ce se afla pe peronul stației de metrou Dristor 1, a împins-o pe C.A.I. spre liniile de metrou, iar după ce victima a căzut pe șine, în timp ce aceasta încerca să se agațe de marginea peronului, a lovit-o în zona capului cu piciorul, astfel că aceasta a fost lovită de trenul care ce intra în stație, cauzându-i astfel decesul victimei. **Cu privire la pericolozitatea socială a inculpatei**, Curtea

¹ În Codul penal din 1969 era definită numai pedeapsa amenzii, iar dispozițiile din Cod referitoare la regimul de executare a pedepselor se regăseau și în Legea nr. 276/2006.

constată că, prin modalitatea concretă de comitere a faptelor, a dovedit coerență și premeditare, comportamentul postfaptic relevând capacitate de apărare și de a-și susține interesele, așa cum relevă concluziile obiectiv medico-legale ale expertizei psihiatrice avizată. Inculpata și-a ales victimele, și a folosit elementul surpriză, acționând pe peronul de metrou, la o oră de vârf și în stații intens circulate și aglomerate, rezultatul acțiunilor sale având un impact social pronunțat, producând panică și oroare în rândul călătorilor celui mai folosit mijloc de transport în comun. Concluziile raportului de expertiză medico-legală psihiatrică au relevat că inculpata prezintă, în esență, „tulburare mixtă de personalitate cu manifestări antisociale și heteroagresivitate”, personalitate structurată dizarmonic, cu accentuate tendințe instabil-impulsive și antisociale și a avut păstrată capacitatea psihică de apreciere critică asupra conținutului și mai ales asupra consecințelor social negative ale faptelor pentru care este cercetată și față de care discernământul a fost păstrat. În raport cu pericolul social deosebit de accentuat al infracțiunilor comise și luând în considerare incapacitatea atitudinală a inculpatei de a se adapta la regulile impuse de ordinea socială dată, Curtea apreciază că pedeapsa detențiunii pe viață răspunde, în mod riguros, criteriului de proporționalitate cu vinovăția inculpatei astfel că nu se justifică alegerea pedepsei alternative, cu închisoarea pe o durată determinată. Pedeapsa detențiunii pe viață este o pedeapsă cu privare de libertate pe durată nedeterminată ce are ca efect eliminarea din viața socială a infractorului pentru cel puțin 20 de ani, ca măsură de apărare a societății de un potențial factor criminogen. Ea are un puternic caracter intimidant și de exemplaritate în sensul prevenirii generale a infracțiunilor deosebit de periculoase. Prin urmare, Curtea consideră că, în speță, pedeapsa detențiunii pe viață este singura în măsură să realizeze efectiv și eficient rolul și funcțiile pedepsei, astfel că, apelul declarat de inculpată cu privire la acest aspect este vădit nefondat (C.A. București, secția I penală, decizia nr. 312 din 12 martie 2019, www.sintact.ro).

- Codul penal a prevăzut explicit și două cazuri în care, față de gravitatea faptelor comise, se poate ajunge la **înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detențiunii pe viață**:

a) în cazul concursului de infracțiuni art. 39 alin. (2) C.pen. prevede: „Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximum general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață¹”;

b) în cazul recidivei postcondamnatorii art. 43 alin. (3) C.pen. stipulează: „Dacă prin însumarea pedepselor (...) s-ar depăși cu mai mult de 10 ani maximum general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârșite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, în locul pedepselor cu închisoarea se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață”.

¹ Aceste dispoziții de aplică în mod corespunzător și în cazul pluralității intermediare.

Responsabilitatea aplicării pedepsei detențiunii pe viață este necesar ca **inculpatul să nu fi împlinit vârsta de 65 de ani¹ la data pronunțării hotărârii de condamnare**; nu contează, așadar, vârsta pe care o avea inculpatul la data săvârșirii infracțiunii, ori la data trimiterii în judecată, impedimentul la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață fiind determinat numai de vârsta inculpatului la momentul pronunțării primei instanțe, respectiv a instanței de apel; în ipoteza în care procesul penal este reluat ca urmare a admiterii unei căi extraordinare de atac se va analiza din nou prin raportare la momentul pronunțării soluțiilor instanțelor de rejudicare (de pildă, este posibil ca în procesul penal, judecat în lipsa inculpatului, instanța să fi aplicat pedeapsa detențiunii pe viață; ca urmare a redeschiderii procesului penal pe motiv că inculpatul a fost condamnat în lipsă este posibil ca instanța să constate existența impedimentului la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață);

- nu constituie impediment *a priori* de aplicare a pedepsei detențiunii pe viață starea de sănătate sau sexul (bărbați sau femei) inculpatului; aceste circumstanțe personale ale inculpatului vor fi avute în vedere în procesul de individualizare a pedepsei în vederea evitării impunerii unei sancțiuni cu caracter inuman sau degradant raportat la starea de sănătate a acuzatului;

- în cazul în care inculpatul a împlinit vârsta de *65 de ani*, iar instanța apreciază că s-ar impune stabilirea pedepsei detențiunii pe viață, îl va condamna pe inculpat la pedeapsa închisorii de *30 de ani*² și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi pe durata de *5 ani*;

- alături de pedeapsa detențiunii pe viață poate fi aplicată pedeapsa complementară a degradării militare sau a publicării hotărârii de condamnare, nu și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi; deopotrivă, pot fi aplicate măsuri de siguranță (de pildă, confiscarea armei cu care a fost comis un omor calificat);

- în cazul în care pedeapsa principală stabilită de instanță este *detențiunea pe viață*, se va putea dispune ca pedeapsă accesorie interzicerea exercitării tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) C.pen. sau a unora dintre acestea;

- dacă persoana condamnată la pedeapsa detențiunii pe viață a împlinit vârsta de *65 de ani* în timpul executării pedepsei, pedeapsa detențiunii pe viață **poate fi înlocuită** cu pedeapsa închisorii pe timp de *30 de ani* și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata de *5 ani*; **potrivit Codului penal, înlocuirea este facultativă, iar nu obligatorie**;

- pentru a dispune **înlocuirea detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii** instanța de judecată va avea în vedere în mod cumulativ următoarele aspecte:

- a) dacă persoana condamnată a avut o *bună conduită* pe toată durata executării pedepsei (de pildă, se va avea în vedere lipsa sancțiunilor disciplinare, nerecurgerea la acțiuni care indică o constantă negativă a comportamentului, recompensarea, stăruința în muncă etc.);

¹ Spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea că pedeapsa detențiunii pe viață nu poate fi aplicată persoanelor care au împlinit vârsta de 60 de ani, Codul penal actual a ridicat limita de vârstă până la care această pedeapsă poate fi aplicată până la 60 de ani.

² În Codul penal din 1969, pedeapsa maximă a închisorii care putea fi aplicată era de 25 de ani.